

Inkunabuły kanonickiej proveniencji w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu

Książka pełniła w życiu zgromadzeń zakonnych niezwykle istotną rolę. Znanie jest powiedzenie porównujące klasztor bez biblioteki do warownego zamku bez zbrojowni. Czytanie uznawano za jeden z podstawowych obowiązków zakonnika, obok codziennej modlitwy — indywidualnej i wspólnotowej. Niejednokrotnie obowiązek ten uregulowany był w podstawowych dokumentach organizacyjnych zgromadzenia, takich jak reguła czy statuty zakonne. Zwłaszcza te drugie zawierają wiele cennych i bardzo szczegółowych zaleceń dotyczących organizacji księgozbiorów², niezwykle rzadko ograniczając się jedynie do wzmianki o obowiązku posiadania biblioteki. Realizując te zawarte w najwyższym prawodawstwie klasztornym zalecenia, zakonnicy od dawna gromadzili, a często także wytwarzali — zarówno w dobie książki rękopiśmiennej, jak i drukowanej — księgi z różnorodnych dziedzin (niekiedy mogących stanowić w przypadku osób konsekrowanych pewne zaskoczenie). Z tego względu dawne księgozbiory klasztorne należą do najliczniejszych i najbardziej wartościowych. Niestety, wskutek zawirowań historycznych (jak choćby XIX-wieczne kasaty zgromadzeń i przejmowanie ich majątku przez różnorakie instytucje), wiele spośród nich uległo znacznemu, a niekiedy całkowitemu rozproszeniu.

Taki los spotkał zbiory dwu śląskich klasztorów kanoników regularnych — wrocławskiego i żagańskiego³. Znaczna ich część znajduje się obecnie w posiadaniu Biblio-

¹ Adiunkt w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego, absolwent filozofii i filologii polskiej, doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofii średniowiecznej. Wykształcenie i zainteresowania filozoficzne łączy z pracą bibliologiczną. Podejmowane prace dotyczą historii i zbiorów średniowiecznych bibliotek klasztornych oraz roli książki w życiu zgromadzeń zakonnych.

² Przykład swojego „regulaminu bibliotecznego”, stanowiącego rozdział *De officio librarii* XV-wiecznych statutów kanoników regularnych z Trzemesznej opisuje R. Marciniak w artykule *Piętnastowieczny regulamin biblioteczny z klasztoru kanoników regularnych w Trzemesznej*, [w:] *Discernere vera ac falsa. Prace ofiarowane Józefowi Szymańskiemu w 60 rocznicę urodzin*, Lublin 1992, s. 221–230.

³ O kasacie klasztorów na Śląsku zob. m.in. M. Walter, *Pruska sekularyzacja klasztorów w dziejach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, [w:] *Druga Konferencja Naukowa Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, Wrocław 3–5 listopada 1954. Referaty i dyskusja*, Wrocław 1957, „Śląskie Prace Bibliograficzne i Bibliotekoznawcze”, t. 4, s. 179–194, P. P. Gach, *Kasata zakonów na Śląsku Pruskim w latach 1810–1811*, „Roczniki Humanistyczne”, R. 26: 1987, z. 2, s. 233–248.

teki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. W niniejszym artykule chciałbym przyjrzeć się inkunabułom pochodzącym ze wspomnianych klasztorów. Rzecz jasna, jako że obok innych najwcześniejszych druków będących w posiadaniu wrocławskiej Biblioteki Uniwersyteckiej, zostały one już w sposób wyczerpujący opisane w wydany w 1959 roku przez Bronisława Kocowskiego *Katalogu inkunabułów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*⁴, bezcelowym byłoby szczegółowe omawianie wszystkich, najdrobniejszych ich cech indywidualnych, takich jak miniatury, oprawy itp. Zamiast tego skoncentruję się na próbie określenia charakteru księgozbioru pokanonickiego; wykażę, z jakiej dziedziny i jakich autorów dzieła gromadzono. Oprócz tego omówię charakter zapisów proveniencyjnych, by wskazać, w jakim stopniu mogą się one stać pomocą do ustalenia historii książki. Na koniec wspomnę o nakładcach, spod których pras wyszły księgi tworzące wspomniane dwa zbiory.

W Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu zgromadzono (zgodnie ze wspomnianym *Katalogiem*) 3020 druków XV-wiecznych⁵. Znaczna ich część, odziedziczona przez księżnicę po powstałej w początkach XIX wieku *Staats- und Universitätsbibliothek* — pochodzi ze zbiorów kasowanych wówczas klasztorów⁶. Druki będące niegdyś własnością kanoników regularnych pochodzą — zgodnie z zapisami proveniencyjnymi — ze wspomnianych dwu śląskich zgromadzeń. Po kanonikach wrocławskich pozostało 51 potwierdzonych proveniencjami inkunabułów; nieco więcej — 59 — po księgozbiorze żagańskim (zob. aneks: *Wykaz inkunabułów pokanonickich w zbiorach BUWr*). Razem na zbiory pokanonickie składa się więc 110 druków. Jest to zatem około 3% inkunabułów będących w posiadaniu Biblioteki Uniwersyteckiej. Może się wydawać, że to niewiele; z drugiej strony jednak trzeba mieć świadomość, że spośród zbiorów o potwierdzonym zapisami proveniencyjnymi pochodzeniu poklasztorowym, porównywalny jest jedynie ten należący niegdyś do wrocławskich dominikanów.

Charakter księgozbioru tworzonego w sposób świadomy jest zwykle ściśle określony przez jego przeznaczenie. Analiza tematyczna inkunabułów pokanonickich dość wy-

O roli książki w życiu kanoników regularnych zob. m.in.: H.D. Wojtyśka, *Czytelnictwo i biblioteka u kanoników regularnych laterańskich kongregacji Bożego Ciała (XV–XVIII w.)*, [w:] *Kanonicy regularni laterańscy w Polsce. Studia z dziejów kongregacji krakowskiej*, red. Z. Jakubowski, Kraków 1975; tenże, *Nauka i nauczanie kanoników regularnych na przykładzie kongregacji Bożego Ciała*, [w:] *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, t. 2, Lublin 1975; A. Świerk, *Średniowieczna biblioteka klasztoru kanoników regularnych św. Augustyna w Żaganiu*, Wrocław 1965; E. Zielińska, *Biblioteka klasztoru kanoników regularnych w Kraśniku w II połowie XV wieku*, [w:] *Klasztor w kulturze średniowiecznej Polski*, red. A. Pobóg-Lenartowicz, M. Derwich, Opole 1995, s. 105–112, też, *Kultura intelektualna kanoników regularnych z klasztoru w Kraśniku w latach 1469–1563*, Lublin 2002, A. Pobóg-Lenartowicz, *Kanonicy regularni na Śląsku: życie konwentów w śląskich klasztorach kanoników regularnych w średniowieczu*, Opole 1999; też, *A czyni ich były liczne i godne pamięci. Konwent klasztoru kanoników regularnych NMP na Piasku we Wrocławiu do początku XVI wieku*, Opole 2007.

⁴ B. Kocowski, *Katalog inkunabułów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, Wrocław 1959.

⁵ Ze względu na to, że inkunabuły — podobnie jak rękopisy — organizowane były często w postaci tzw. „klocków” (tekstów współoprawnych), wszędzie tam, gdzie w niniejszej pracy podane są dane liczbowe dotyczące ilości druków, dotyczą one liczby dzieł, a nie rzeczywistej liczby woluminów.

⁶ O powstawaniu i dziejach zbioru uniwersyteckiego pisze Kocowski we wstępie do *Katalogu*; zob. B. Kocowski, *dz. cyt.*, s. XXIV–XXVII.

rażnie tę tezę potwierdza. Zakonnicy gromadzili przede wszystkim takie książki, które były im najbardziej potrzebne. Nie dziwi więc zdecydowana przewaga dzieł z dziedziny teologii, w szczególności w jej praktycznym zastosowaniu. Najliczniejszą część zbiorów odziedziczonych po obu klasztorach stanowią **utwory z zakresu homiletyki**, niekiedy znamienitych autorów. I tak wymienić wypada chociażby *Sermones quadragesimales et de sanctis* Antoniego Florentyńczyka (po jednym egzemplarzu w posiadaniu obu zgromadzeń⁷; klasztor żagański posiadał jeszcze dwa wydania *Sumy teologicznej* tegoż autora⁸), *Sermones de laudibus sanctorum* (Wrocław)⁹ czy *Sermones de adventu* (Żagań)¹⁰ Roberta Carracioli, *Sermones de sanctis* (Wrocław)¹¹ Jakuba z Voragine (autora słynnej *Złotej legendy*), *Sermones de tempore et de sanctis* Peregrinusa (Żagań)¹² czy *Sermones dominicales per totum annum* Antoniego z Bitonto (Wrocław)¹³. Niewątpliwie warte wspomnienia są także *Sermones* uznawanego za największego kaznodzieję Wschodu biskupa Konstantynopola, Jana Chryzostoma. Inkunabuł zawierający jego homilie znajdował się w posiadaniu wrocławskich kanoników regularnych¹⁴. Cennym zbiorem kazań były *Sermones ad heremitas*, którego autorstwo przypisywano św. Augustynowi, pochodzące z klasztoru żagańskiego¹⁵. Wśród zbiorów żagańskich znalazły się także dwie słynne postylle: *Postilla super totam Bibliam* Mikołaja z Liry oraz *Postilla super epistolas et evangelia*¹⁶ Wilhelma, biskupa paryskiego (Guillermus Parisiensis). W księgozbiórce kanoników regularnych z Wyspy Piaskowej znajdował się tekst innego jeszcze Wilhelma, biskupa Paryża — Baufeta (katalog Kocowskiego przypisuje — błędnie — jego autorstwo Wilhelmowi z Owerni — także biskupowi paryskiemu): *Dialogus de septem sacramentis*¹⁷.

Wśród **komentarzy do Pisma św.** wyróżniają się *Enarrationes In Evangelium sancti Joannis*¹⁸ Alberta Wielkiego (Wrocław)¹⁹. **Teologię praktyczną** reprezentują także dwa teksty dotyczące życia osób konsekrowanych (oraz wszystkich chrześcijan): *Vitae pontificum* Bartłomieja Platiny (Wrocław)²⁰ i *De imitatione Christi* Tomasza a Kempis (Żagań)²¹. Do tej samej grupy (tj. teologii praktycznej) pozwoliłem sobie także zaliczyć

⁷ Tamże, poz. 182 i 183, s. 51–52.

⁸ Tamże, poz. 185, s. 52 i poz. 190, s. 54.

⁹ Tamże, poz. 735, s. 215.

¹⁰ Tamże, poz. 726, s. 212.

¹¹ Tamże, poz. 1549, s. 458.

¹² Tamże, poz. 2163, s. 647.

¹³ Tamże, poz. 205, s. 58.

¹⁴ Tamże, poz. 1591, s. 471.

¹⁵ Tamże, poz. 339, s. 96.

¹⁶ Tamże, poz. 1312, s. 389.

¹⁷ Tamże, poz. 1297, s. 385. W dostępnym *online* katalogu druków XV–XVIII-wiecznych pomyłkę Kocowskiego sprostowano; zob. <http://www.bu.uni.wroc.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=01&IM=03&WI=DIALOGUSbDEbSEPTEmbSACRAMENTIS&NU=01&DD=1&JE=P> [dostęp 14 września 2012].

¹⁸ Pisownia imion łacińskich (np. Ioannes / Joannes / Johannes) tu i w całej pracy zgodnie z katalogiem Kocowskiego.

¹⁹ Tamże, poz. 46, s. 13.

²⁰ Tamże, poz. 2299, s. 689.

²¹ Tamże, poz. 1471, s. 437.

pisma polemiczne, skierowane przeciw innowiercom. Są to dwa teksty antyhusyckie: *Conclusiones contra quorundam Bohemorum errores* Baltazara de Porta (Wrocław)²², *Tractatus contra perfidiam aliquorum Bohemorum* Hilariusza Litomericensis²³ oraz wymierzony przeciw Żydom tekst Rabbi Samuela, *Rationes breves*²⁴; oba teksty z księgozbioru żagańskiego. W tym samym księgozbiornie znaleźć można także słynny, choć niesławny podręcznik dotyczący demonologii, czarów oraz sposobów postępowania z ludźmi ich używającymi — *Malleus maleficarum* Jakuba Sprengera i Henryka Institoris²⁵.

Zdecydowanie teoretyczny charakter mają natomiast **sumy teologiczne**. Oprócz wspomnianego już wcześniej dzieła Antoniego Florentyńczyka wymienić tu trzeba następujące pozycje: *Summa universae theologiae* Aleksandra z Hales (Żagań)²⁶ oraz dwa egzemplarze (oba także z księgozbioru żagańskiego) *Pantheologia seu summa universae theologiae* Rajnera z Pizy²⁷. Do tekstów teologicznych zaliczyć należy także dwa pisma mistyczne Ryszarda ze św. Wiktora, oba pochodzące ze zbioru kanoników z Wyspy Piaskowej: *De arca mystica*²⁸ oraz *De duodecim patriarchis*²⁹, a także eschatologiczne dzieło Piotra Reginalda, *Speculum finalis retributionis* (także Wrocław)³⁰.

Kolejną dość liczną grupę druków stanowią **teksty prawne**, w szczególności z zakresu **prawa kanonicznego**. Zaliczyć tu należy przede wszystkim dekrety papieskie i zarządzenia kurii rzymskiej, choćby *Decretum libri V cum glossa* Grzegorza IX (Wrocław)³¹ oraz *Decisiones rotae Romanae* (podobnie z księgozbioru z Wyspy Piaskowej)³², a także komentarze do nich: dwa egzemplarze *Lectura super Clementinas* Franciszka de Zabarellis (Wrocław)³³, *Lectura super quattuor libros institutionum Iustinianum* Baldusa de Ubaldis (Wrocław)³⁴ czy *Casus longi super quinque libros decretalium* Bernarda Parmeńczyka (Żagań)³⁵. Prawo świeckie reprezentują natomiast wrocławski egzemplarz *Tractatuli* Bartolusa de Saxoferrato³⁶, jednego z najwybitniejszych prawników średniowiecznych (to od jego imienia ukuto znane wśród prawników powiedzenie: *nemo iurista nisi Bartolista*), rzymskiego jurysty Vivianusa *Casus longi super digesto veteri* (także z księgozbioru wrocławskiego)³⁷ czy *Super institutiones* Henryka z Piro (Żagań)³⁸.

²² Tamże, poz. 373, s. 106.

²³ Tamże, poz. 1385, s. 412.

²⁴ Tamże, poz. 2520, s. 753.

²⁵ Tamże, poz. 2616, s. 782.

²⁶ Tamże, poz. 86, s. 24.

²⁷ Tamże, poz. 2406, s. 719 oraz poz. 2402, s. 718.

²⁸ Tamże, poz. 2455, s. 735.

²⁹ Tamże, poz. 2456, s. 735.

³⁰ Tamże, poz. 2421, s. 724.

³¹ Tamże, poz. 1245, s. 369.

³² Tamże, poz. 953, s. 276.

³³ Tamże, poz. 3010 oraz 3011, s. 902.

³⁴ Tamże, poz. 2877, s. 863.

³⁵ Tamże, poz. 484, s. 139.

³⁶ Tamże, poz. 440, s. 125.

³⁷ Tamże, poz. 2964, s. 890.

³⁸ Tamże, poz. 2267, s. 678.

Nie sposób wyobrazić sobie księgozbioru zakonnego bez tekstów **filozoficznych**. Oba klasztory kanoników nie odbiegały pod tym względem od normy; przy czym przyznać trzeba, że oba zbiory filozoficzne nie należały do najliczniejszych. Królową nauk reprezentują przede wszystkim komentarze do trzeciej³⁹ i czwartej⁴⁰ księgi *Sententji* autorstwa Tomasza z Akwinu, *De civitate Dei*⁴¹ i *Opuscula plurima*⁴² św. Augustyna, *Opera*⁴³ Anzelma z Canterbury oraz dwa egzemplarze *De consolatione philosophiae*⁴⁴ Boecjusza (wszystkie oprócz drugiego z dzieł biskupa Hippony pochodzące z Żagania). Spośród mniej znamienitych autorów wymienić należy Gerarda z Harderwijk, którego *Commentum sex tractatum Petri Hispani et unius libri Posteriorum Aristotelis*⁴⁵ był własnością klasztoru wrocławskiego, oraz Jana de Magistris i jego *Quaestiones super tota philosophiae naturali* (Żagań)⁴⁶.

Po obu zgromadzeniach pozostała ponadto pewna (nieduża) liczba **ksiąg liturgicznych**. Przede wszystkim dwa mszały (oba z księgozbioru z Wyspy Piaskowej): *Missale Romanum*⁴⁷ i *Missale Wratislaviense*⁴⁸, *Brewiarz „wrocławski”*⁴⁹ oraz podręcznik liturgii, *Manipulus curatorum*⁵⁰ Gwidona z Monte Rocheri (Żagań).

Wśród tekstów świeckich (oprócz wspomnianych wcześniej dotyczących prawa) znaleźć można tytuły z zakresu **historii**, **medycyny** oraz **poezje**. Pierwszą dziedzinę reprezentuje tom *Dzieł* Józefa Flawiusza, znajdujący się w księgozbiornie żagańskim⁵¹. Druki medyczne to: *Consilia medica* Bartłomieja Montagnany (Żagań)⁵² *Chirurgia* (tekst niemiecki) Hieronima Brunschwiga⁵³, *Liber pandectarum medicinae* Mateusza Sylvaticusa⁵⁴ (oba Wrocław) oraz żagański egzemplarz dzieła arabskiego autora Avenzohara, *Tajsir fi 'l-mudawat wa 't-tadbir* (w tomie dołączone także *Kulija* Averroesa

³⁹ Tamże, poz. 2741, s. 823.

⁴⁰ Tamże, poz. 2745, s. 824.

⁴¹ Tamże, poz. 312, s. 89.

⁴² Tamże, poz. 307, s. 88.

⁴³ Tamże, poz. 159, s. 44.

⁴⁴ Tamże, poz. 569, s. 164 oraz 571, s. 165.

⁴⁵ Tamże, poz. 1145, s. 337.

⁴⁶ Tamże, poz. 1811, s. 538.

⁴⁷ Tamże, poz. 1940, s. 575.

⁴⁸ Tamże, poz. 1946, s. 577.

⁴⁹ Tamże, poz. 674, s. 194.

⁵⁰ Tamże, poz. 1266, s. 376.

⁵¹ Tamże, poz. 1687, s. 500–501.

⁵² Tamże, poz. 1975, s. 586.

⁵³ Tamże, poz. 677, s. 196. W przypadku tego druku nie ma jednak pewności, czy znajdował się kiedykolwiek w posiadaniu wrocławskich kanoników regularnych. Wskazujący na nich zapis własnościowy znajduje się bowiem jedynie na poprzedzającym tekst Brunschwiga innym dziele poświęconym medycynie — *Feldbuch der Wundertzney* Hansa von Gersdorf (sygnatura BUWr XV.F.925,1). Na wyklejce oprawy łączącej oba dzieła znajduje się natomiast XIX-wieczny, „Buschingowski” (pochodzący z czasów sekularyzacji, po 1811 roku) ekslibris, wedle którego posesorem książki mieli być franciszkanie ze Środy Śląskiej. Nie jest jasne, kiedy i w jakich okolicznościach oba teksty zostały połączone, a więc także — czy inkunabul z dziełem Brunschwiga faktycznie należał do kanoników regularnych z Wyspy Piaskowej.

⁵⁴ Tamże, poz. 2662, s. 797.

z tej samej dziedziny)⁵⁵. W pewnym związku z tą kategorią pozostaje także *Hortus sanitatis*⁵⁶ — zielnik (Żagań). Zbiór tekstów poetyckich reprezentowany jest przez pięć druków z dziełami Owidiusza. Są to: *Opera* vol. 2 (Wrocław)⁵⁷, dwa egzemplarze *Metamorfóz* (Wrocław⁵⁸ i Żagań⁵⁹). W klocku z żagańskim egzemplarzem ostatniego ze wspomnianych dzieł umieszczone są ponadto *Heroidy*⁶⁰ — dzieło o tematyce erotycznej. Ostatnim utworem Owidiusza jest pochodzący z księgozbioru żagańskiego kalendarz poetycki *Fasti*⁶¹.

Owidiusz nie jest jedynym niechrześcijańskim pisarzem, którego utwory zmieściły się w księgozbiorach śląskich kanoników regularnych. Wspominałem już o medycznych traktatach Avenzohara i Averroesa, a także o *Dzieliach* Józefa Flawiusza. Do tych autorów doliczyć trzeba Cyserona, którego *Epistole ad familiares* znalazły się w zbiorze wrocławskim⁶², oraz Pliniusza Starszego. *Historię naturalną* jego autorstwa posiadali w swym zbiorze kanonicy żagańscy⁶³.

Wreszcie wspomnieć należy o kilku **słownikach**, na przykład pochodzącym z Żagania słowniku prawniczym o tytule *Vocabularius iuris utriusque*⁶⁴.

Jak widać, mimo zdecydowanej dominacji dzieł z zakresu teologii, księgozbiór obu klasztorów był dość zróżnicowany; nie odbiegał zresztą pod tym względem od swoistej normy — w rzeczywistości trudno znaleźć księgozbiór klasztorny, w którym znajdowałyby się wyłącznie dzieła związane z działalnością zakonników na polu duszpasterstwa, kaznodziejstwa czy teologii.

W obu zbiorach w większości przypadków zachowały się pojedyncze dzieła poszczególnych autorów. Być może ma to związek ze wspomnianą przez Kocowskiego niezbyt szczęśliwą polityką wyłączania dubletów⁶⁵; nie bez znaczenia pozostają także zapewne straty spowodowane burzliwą historią Śląska. Wskutek tych i być może innych (jak kradzieże, różnorakie zaniedbania itp.) czynników więcej niż jeden tekst zachował się jedynie w przypadku kilku autorów. Najwięcej druków — co może być pewnego rodzaju zaskoczeniem — to dzieła Owidiusza: wspomniane już *Opera* z klasztoru na Piasku⁶⁶, pochodzący z tego samego klocka egzemplarz *Metamorfóz*⁶⁷ a także drugi,

⁵⁵ Tamże, poz. 357, s. 101.

⁵⁶ Tamże, poz. 1437, s. 427.

⁵⁷ Tamże, poz. 2095, s. 625.

⁵⁸ Tamże, poz. 2110, s. 629.

⁵⁹ Tamże, poz. 2111, s. 630.

⁶⁰ Tamże, poz. 2103, s. 628.

⁶¹ Tamże, poz. 2106, s. 628.

⁶² Tamże, poz. 812, s. 237.

⁶³ Tamże, poz. 2321, s. 693.

⁶⁴ Tamże, poz. 2983, s. 895.

⁶⁵ Por. tamże, s. XXIV.

⁶⁶ Zob. wyżej, przyp. 57.

⁶⁷ Zob. wyżej, przyp. 58.

z biblioteki żagańskiej⁶⁸, współoprawny z *Heroidami*⁶⁹, oraz *Fasti*⁷⁰ ze zbiorów żagańskich. Po obu zgromadzeniach pozostało więc aż pięć druków tego pogańskiego poety, zawierających cztery teksty, składające się na trzy woluminy.

Spośród pisarzy chrześcijańskich do tej liczby zbliża się jedynie Antoni Florentyńczyk, którego dwa egzemplarze *Sumy teologicznej* pozostały po kanonikach żagańskich⁷¹, a ponadto w zbiorach obu klasztorów zachowało się po jednym egzemplarzu *Sermones quadragesimales et de sanctis*⁷². Mamy więc cztery druki, zawierające dwa teksty tego autora.

Kolejną pozycję pod względem liczby zachowanych druków zajmuje Robert Caraccioli. Z jego dorobku zachowały się dwa zbiory kazań: *Sermones de laudibus sanctorum* z księgozbioru wrocławskiego⁷³ oraz *Sermones de adventu* z biblioteki żagańskiej⁷⁴, a ponadto egzemplarz *Opera*, także pochodzący z Żagania⁷⁵.

Spuściznę dwóch spośród najznamienitszych autorów chrześcijańskich, ojca i doktora Kościoła: św. Augustyna oraz św. Tomasza z Akwinu reprezentują zaledwie dwa teksty każdego z nich. Po biskupie Hippony zachowało się *De civitate Dei* z księgozbioru żagańskiego⁷⁶ oraz *Opuscula plurima* z Wrocławia⁷⁷. Z dorobku doktora anielskiego pozostały natomiast po jednym egzemplarzu komentarza do trzeciej oraz czwartej księgi *Sentencji* — oba ze zbiorów żagańskich⁷⁸.

Z biblioteki kanoników regularnych z Wyspy Piaskowej pochodzi klocek zawierający dwa dzieła Ryszarda ze św. Wiktora: *De arca mystica* oraz *De duodecim patriarchis*⁷⁹. Ponadto warto wspomnieć jeszcze o czterech autorach, w przypadku których zachowały się po dwa egzemplarze jednego dzieła. Listę tę otwiera Boecjusz i jego *De consolatione philosophiae*: dwa druki z tekstem tego utworu pochodzą ze zbiorów żagańskich⁸⁰. Pozostali to: Joannes Gritsch (dwa tomy z jego *Quadragesimale* były własnością kanoników z Żagania⁸¹), Franciscus de Zabarellis (którego *Lectura super Clementinas* posiadali — w dwu różnych wydaniach — zakonnicy z Wyspy Piaskowej⁸²) i Rajner z Pizy (dwie edycje *Pantheologia seu Summa universae theologiae* znajdowały się w zbiorach żagańskich⁸³).

⁶⁸ Zob. wyżej, przyp. 59.

⁶⁹ Zob. wyżej, przyp. 60.

⁷⁰ Zob. wyżej, przyp. 61.

⁷¹ Zob. wyżej, przyp. 8.

⁷² Zob. wyżej, przyp. 7.

⁷³ Zob. wyżej, przyp. 9.

⁷⁴ Zob. wyżej, przyp. 10.

⁷⁵ Zob. Kocowski, *dz. cyt.*, poz. 723, s. 211.

⁷⁶ Zob. wyżej, przyp. 41.

⁷⁷ Zob. wyżej, przyp. 42.

⁷⁸ Zob. wyżej, przyp. 39 i 40.

⁷⁹ Zob. wyżej, przyp. 28 i 29.

⁸⁰ Zob. wyżej, przyp. 44.

⁸¹ Zob. Kocowski, *dz. cyt.*, poz. 1255 i 1256, s. 372.

⁸² Zob. tamże, poz. 3010 i 3011, s. 902.

⁸³ Zob. tamże, poz. 2402 i 2406, s. 718 i 719.

Analiza informacji o nakładcach (patrz tabela nr 3) pozwala stwierdzić zdecydowany prymat drukarzy z terenów Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego. Spod ich pras wyszły 73 druki, a więc dużo więcej niż połowa całości zbioru. Inkunabuły „niemieckie” powstawały w: Kolonii (17, z czego aż 8 przygotował Henricus Quentell), Norymberdze (14, w tym 9 autorstwa Antoniusa Kobergera), Lipsku (7, z czego 4 to dzieło Gregoriusa Boettingera), Moguncji (5), Augsburgu (5), Spirze (4 — wszystkie spod prasy Petrusa Dracha), Hagenau (2), Reutligen (2) oraz Hamburgu (1). Do ich liczby dodać trzeba także 7 druków powstałych w Strasburgu, będącym wszak w XV wieku wolnym miastem wchodzącym w skład Cesarstwa, oraz 9 wydrukowanych w Bazylei (w tym 5 Joannesa Amerbacha), również pozostającej wówczas pod jego wpływami.

Drugim ośrodkiem, z którego najczęściej spływały najwcześniejsze druki do śląskich bibliotek kanoników regularnych, były księstwa włoskie. Aż 27 dzieł pochodzi z Wenecji. Inaczej jednak niż w przypadku druków niemieckich, rozkładają się one w miarę równomiernie na 17 nakładców, spośród których tylko pięciu jest autorami więcej niż jednego. Albertinus Rubeus i Johannes de Colonia (wraz z Johannesem Manthenem) wydali po dwa teksty, zaś Bernardinus Benalius, Bonetus Locatellus oraz Christophorus de Pensis — po trzy. Oprócz inkunabułów weneckich z terenów dzisiejszych Włoch pochodzą jeszcze: dwa wydane w Mediolanie, dwa w Pawii i także dwa w Rzymie.

Poza wymienionymi wyżej ośrodkami powstały zaledwie cztery druki: dwa w Niderlandach (Bruksela i Dewenter) oraz dwa we francuskim Lyonie.

Proweniencje (patrz tabele 1 i 2) zwykle nie mówią zbyt wiele o historii książki. Zdecydowana większość posiada jeden bądź dwa zapisy łacińskie określające przynależność tomu do klasztoru (np. *Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateraniensium Sancti Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus*). Często spotyka się także niemiecki, pochodzący z czasów kasat ekslibris, pełniący tę samą funkcję (np. *Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan*). W większości wypadków te znaki własnościowe występują łącznie. Zaledwie 6 druków wrocławskich oraz 11 żagańskich nie posiada niemieckiego ekslibrisu. Jeszcze mniej — 5 tytułów ze zbiorów żagańskich — posiada tylko wspomniany ekslibris, bez łacińskiego zapisu proveniencyjnego. Oprócz nich wszystkie tomy zawierają, rzecz jasna, zapis Biblioteki Miejskiej i Uniwersyteckiej (*Staats- und Universitätsbibliothek*), która weszła w posiadanie zbiorów kanonickich po skasowaniu obu domów, a także współczesne znaki własnościowe Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Niekiedy proveniencje pozwalają dowiedzieć się o książce nieco więcej. Kilkanaście razy wspomniani są pierwsi właściciele tomu⁸⁴; dla przykładu *Sermones* Antoniego Florentyńczyka⁸⁵ oraz *Cordiale quattuor novissimum*⁸⁶ na przełomie lat siedemdziesią-

⁸⁴ Zob. tamże, poz. 131, 183, 723, 896, 1145, 1437, 1462, 1687, 1811, 1878, 1938, 2110 i 2321.

⁸⁵ Zob. tamże, poz. 183.

⁸⁶ Zob. tamże, poz. 896.

tych i osiemdziesiątych XVI wieku należały do Daniela Perki, wikarego kościoła katedralnego pw. św. Jana we Wrocławiu. Drugie ze wspomnianych dzieł być może jeszcze w XVI wieku trafiło do biblioteki klasztoru z Wyspy Piaskowej. *Sermones* zostały natomiast ofiarowane wrocławskiemu kanonikowi regularnym w roku 1660, po śmierci ich ówczesnego właściciela, Piotra Barsicke. Jako klasztornego posesora tomu zanotowano Fryderyka Franciszka Dickerta.

Bracia — nabywcy lub użytkownicy księgi — wspomniani są w proveniencjach jeszcze kilkunastokrotnie⁸⁷. W tej grupie wyróżnia się niewątpliwie Zygmunt Schöneckt, prepozyt kapituły w Zielonej Górze⁸⁸. Wspomniany jest on jako nabywca bądź użytkownik aż czterech kodeksów. To dzięki niemu biblioteka żagańska wzbogaciła się o egzemplarz *De civitate Dei* św. Augustyna, który został darowany prepozytowi zielonogórskiemu przez Jana Fabri „na znak braterskiej miłości”⁸⁹. Do jego nabytków zaliczyć należy natomiast: *Opuscula plurima* Antoniego Florentyńczyka⁹⁰, *Postilla super totam Bibliam* Mikołaja z Liry⁹¹ oraz *Pantheologia seu Summa universae theologiae* Rajnera z Pizy⁹². Warto ponadto wspomnieć, że inny egzemplarz dzieła Rajnera znajdujący się w posiadaniu żagańskich kanoników regularnych sygnowany jest imieniem opata Marcina⁹³. Rinkenberga dysponował także, zgodnie z zapisem proveniencyjnym, egzemplarzem *Pharetra, auctoritates et dicta doctorum, philosophorum et poetarum continens*⁹⁴.

Niekiedy oprócz nabywcy wspomniana jest także data zakupu bądź cena, za jaką nabyto wolumin; zdarza się także, że zamieszczone są obie te informacje. I tak na przykład na karcie *Opera* Anzelma z Canterbury zapisano: „Nabył mnie brat Theoforus Mosch w roku 1515”⁹⁵. Warto przy okazji zwrócić uwagę na ciekawą formę swoistej „narracji pierwszoosobowej” („nabył mnie”). Podobną technikę wykorzystano w jeszcze kilku przypadkach. Egzemplarz *Sermones dominicales per totum annum* Antoniego z Bitonto „informuje”: „Należę do brata Kacpra Ignacego Ashelmusa, profesora kanoników regularnych we Wrocławiu na Piasku”. Dalej, w tej samej formie, podane zostały cena tomu oraz data jego nabycia: „Nabył mnie on za 5 czeskich groszy 13 lipca 1651 roku”, zakupu zaś dokonano „na użytek wrocławskiego konwentu kanoników regularnych św. Augustyna”⁹⁶. Innym przykładem może być *Lectura super Clementinas* Franciszka z Zabarellisa; na kartach tej księgi zapisano: „Zostałam nabyta w Wiedniu w roku 1504 przez brata Kacpra Lipnic[kiego], kanonika regularnego”⁹⁷.

⁸⁷ Zob. tamże, poz. 159, 190, 205, 786, 981, 1717, 1776, 2046, 2163, 2237, 2402, 2406, 2662, 3011.

⁸⁸ Por. A. Pobóg-Lenartowicz, *Kanonicy regularni na Śląsku*, Opole 1999, s. 257.

⁸⁹ Zob. Kocowski, *dz. cyt.*, poz. 312.

⁹⁰ Zob. tamże, poz. 190.

⁹¹ Zob. tamże, poz. 2046.

⁹² Zob. tamże, poz. 2406.

⁹³ Zob. tamże, poz. 2402; wspomniany w zapisie proveniencyjnym Martinus Abbas to zapewne Marcin Rinkenberga, opat klasztoru żagańskiego w latach 1469–1489 — por. A. Pobóg-Lenartowicz, *Kanonicy regularni na Śląsku*, Opole 1999, s. 253.

⁹⁴ Zob. Kocowski, *dz. cyt.*, poz. 2237.

⁹⁵ Tamże, poz. 159.

⁹⁶ Zob. tamże, poz. 205.

⁹⁷ Zob. tamże, poz. 3011.

Księgozbiory klasztorne bardzo często zasilane były wskutek różnorodnych donacji. Tą drogą do bibliotek obu zgromadzeń trafiło zaledwie pięć inkunabułów. Wspominałem już o księdze ofiarowanej w dowód przyjaźni prepozytowi zielonogórskiemu, Zygmuntowi Schönknechtowi. Inny potwierdzony zapisem proveniencyjnym dar dla biblioteki żagańskiej stanowił egzemplarz *Historia nova undecim milium virginum*, дарowany zakonnikom przez „Pana Jakuba, organistę”⁹⁸. Dwa tomy *Komentarza do Sentencji* św. Tomasza z Akwinu wzbogaciły zbiory żagańskie po śmierci ich pierwszego właściciela, którym był Erazm Mewrer, kaznodzieja z kościoła św. Elżbiety we Wrocławiu, „zmarły pobożnie” 31 marca 1502 roku. Co ciekawe, donacja musiała zostać ustanowiona — być może poprzez stosowny zapis w testamencie — rok wcześniej, o czym świadczą następujące zapisy: *Pro fratribus et monasterio canonicum regularium in Sagano deputavit hunc librum praefatus magister Erasmus post suum ex isto decessum 1501* oraz *Pro loco et monasterio fratrum canonicorum regularium in Sagano deputavit praefatus magister Erasmus Mewrer de Wratislavia hunc librum post mortem suam 1501*⁹⁹. Czytelnicy obu tomów proszeni są o pobożną modlitwę za zbawienie duszy ofiarodawcy.

Kanonicy z Wyspy Piaskowej otrzymali — wedle zapisów proveniencyjnych — tylko jeden wolumen: *Expositio in Psalterium* Jana z Torquemada, będące darem Wojciecha Grabackiego¹⁰⁰. Nieco inaczej należy natomiast traktować egzemplarz *Decisiones rotae Romanae*. Został on zakupiony przez samych zakonników, za pieniądze przekazane przez Weronikę Melwitz jako ofiarę złożoną za modlitwę o zbawienie duszy jej zmarłego męża, Mikołaja¹⁰¹. Jest to więc wprawdzie forma donacji, jednak nie dotyczy bezpośrednio księgozbioru.

Zaledwie w jednym przypadku proveniencje potwierdzają zmianę właściciela instytucjonalnego. Pierwszy zapis (szesnastowieczny) sporządzony w *Opuscula plurima* św. Augustyna przypisuje dzieło do kościoła katedralnego we Wrocławiu; już drugi jednak, pochodzący także z XVI wieku, wymienia jako właściciela tomu klasztor z Wyspy Piaskowej. Nie są znane okoliczności przejęcia księgi przez kanoników regularnych.

* * *

Analiza zbioru inkunabułów pokanonickich pokazuje, że miał on charakter raczej typowy. Zdecydowana jego większość kompletowana była w taki sposób, aby zaspokoić potrzeby braci związane z ich posługą zakonną. To wyjaśnia dominację tytułów z zakresu kaznodziejstwa oraz teologii. Może zaskakiwać dość niewielka liczba ksiąg liturgicznych, choć trzeba pamiętać, że te — będące wszak przedmiotami „pierwszej potrzeby” — zapewniano zwykle we własnym zakresie, sporządzając kopie rękopiśmienne. Oczywiście wydaje się obecność w obu księgozbiorach dzieł wielkich filozo-

⁹⁸ Zob. tamże, poz. 1390.

⁹⁹ Zob. tamże, poz. 2741 i 2745.

¹⁰⁰ Zob. tamże, poz. 2861.

¹⁰¹ Zob. tamże, poz. 953.

fów: św. Augustyna, Anzelma z Canterbury, Boecjusza oraz św. Tomasza z Akwinu, a także kilku mniej znaczących autorów. Zrozumiałe jest także, jaką rolę pełniły dzieła z dziedziny prawa, w szczególności kanonicznego, bądź medycyny. Swego rodzaju eklektyczny charakter zbiorów potwierdza natomiast obecność w nich tytułów, które wydają się nie mieć bezpośredniego związku z konwentualnym sposobem życia, jak choćby poezji świeckiej. Kanonicy regularni nie stronili również, w miarę potrzeby, od dzieł autorów niechrześcijańskich, co także wydaje się być dla zbiorów klasztornych swoistą normą.

Jeśli chodzi o wydawców, niewątpliwie zwraca uwagę dominacja druków powstałych w ośrodkach znajdujących się na terenie dzisiejszych Włoch i Niemiec. Nie powinno być jednak zaskoczeniem, że wiele tekstów o charakterze religijnym powstawało w miastach włoskich; podobnie nie dziwi związek klasztorów śląskich z kręgiem kultury niemieckiej.

Zapisy proveniencyjne zazwyczaj nie przynoszą, jak już wspomniano, zbyt wielu informacji dotyczących historii książki. Z całą pewnością jednak oba księgozbiory — w szczególności wrocławski, który nie posiada żadnego wyczerpującego opracowania¹⁰² — zasługują na zainteresowanie badaczy.

Incunabula from Canons' Regular Libraries in the Wrocław University Library Collection

Summary

This paper attempts to determine the nature of incunabula collections, which used to belong to the Canons Regular monasteries in Wrocław and Żagań, and are now owned by the Wrocław University Library. Their analysis shows that both had similar character, quite typical for monastery libraries. The largest number of books are theological works. Among them, the most numerous are collections of sermons and homilies (including such well-known authors as Jacobus de Voragine), followed by theological treatises and liturgical books. Another group that should be mentioned are the philosophical writings, which include the works of such great authors as Saint Augustine, Boethius or Saint Thomas Aquinas. Some codices include legal texts, mostly in canon law. Silesian Canons Regular had also several medical works by various authors, including non-Christians, such as Averroes and Avenzoar. Somewhat surprising is the presence of five books of Ovid, including a collection of his erotic poetry. This, however, seems to confirm the eclectic nature of the collection characterizing most monastic libraries.

As for the provenance of books, the overwhelming majority was produced by publishers from present day Italy and Germany. It is no surprise that many of the texts of religious nature were printed in the cities of Italy, still less surprising is the close relationship of Silesian monasteries with the area of German culture.

Notes of pedigree usually do not bring much information regarding the books' history. Certainly, however, both collections deserve the attention of researchers.

¹⁰² Dzieje biblioteki żagańskiej w średniowieczu doczekały się opracowania w cytowanej w niniejszej pracy książce A. Świerka, *Średniowieczna biblioteka klasztoru kanoników regularnych św. Augustyna w Żaganiu*, Wrocław 1965.

Tabela nr 1. Inkunabuły z wrocławskiego klasztoru kanoników regularnych¹⁰³

	INKUNABUŁY Z WROCŁAWSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
1.	ADAM Magister, <i>Summula cumcommento et glossa</i> Köln, Henricus Quentell, 11 II 1498 Koc 4, XV.Q.533, Mf. 11955 Prow.: <i>Ex libris Monasterij Beatae Virginis Wratislaviae in Arena</i> [XVI w.] <i>Bibliothecae Canonorum Regularium Lateranensium S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> (XVII w.)
2.	ALBERTUS Magnus, <i>Enarrationes in Evangelium s. Joannis</i> Köln, Joannes Guldenschaff, ca 1478 Koc 46, XV.F.830 Prow.: <i>Bibliothecae Canonorum Regularium Lat. S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.]
3.	ANDREAE Joannes, <i>Lectura abbreviata super arboribus consaguinitatis, affinitatis et cognationis spiritualis et legalis</i> Leipzig, Conradus Kachelofen, non ante 1498 Koc 131, XV.F.426,3 Prow.: <i>Sum Nicolai Bockshammerj</i> [XVII w.] [Na druku poprzedzającym] <i>Bibliothecae Beatae Virginis Mariae in Arena Wratislaviae inscriptus</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
4.	ANTONINUS Florentinus, <i>Sermones quadragesimales et de sanctis</i> Milano (?) post 1500 (?) Koc 183, XV.Q.41, Mf.759 Prow.: <i>Ex libris Danielis Percae Vicarij Vratislaviensis. 1578</i> <i>Ex libris Frederici Francisci Dickert Canonorum Regularium Lateranensium Ad D.V. in Arena Wratislaviae Professi Presbyteri. Ex haereditate domini Patruelis Petri Barsicke Vicedecani pie defuncti 1660</i> <i>Bibliothecae Canonorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad D. Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
5.	ANTONINUS de Bitonto, <i>Sermones dominicales per totum annum</i> . Edd. Philippus de Rotingo Strassburg, Joannes Grüninger, 25 VII 1496 Koc 205, XV.Q.43, Mf. 11427, Mf. 761 Prow.: <i>Sum Fratris Caspari Ignatij Asbelmi Canonorum Regularium Wratislaviae in Arena Professi. Emit me 5: Bohemicis grossis Anno 1651. 13 Julij die S. Margarithae. Pro usu Conventus</i>

¹⁰³ W kolejności: autor, tytuł, miejsce wydania, wydawca, data wydania, pozycja w katalogu Kocowskiego, sygnatura BUWr oraz sygnatura mikrofilmu (jeśli istnieje), proveniencje historyczne — bez znaków powstałych po kasatach zbiorów.

	INKUNABULEY Z WROCŁAWSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
	<i>Wratislaviensis Ordinis Canoniorum Regularium S. Augustini comparavit. Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateranensium S. Augustini ad D. Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.]
6.	AUGUSTINUS Aurelius, <i>Opuscula plurima</i> Venezia, Dionysius Bertochus, 26 III 1491 Koc 307, XV.Q.969,1 Prow.: <i>Ecclesiae Cathedralis Wratislaviensis</i> [XVI w.] <i>Ex libris Monasterij Beatae Virginis Wratislaviae in Arena</i> [XVI w.] <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateranensium S. Augustini ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris] Uwagi: Druk współprawny z Koc 308
7.	AUGUSTINUS Aurelius, <i>Opuscula. Cum additione Severini Chalci</i> Venezia, Peregrinus Pasquale, 10 XI 1491 Koc 308, XV.Q.969,2 Prow. : zob. Koc 307 Uwagi: Druk współprawny z Koc 307
8.	PSEUDO-AUGUSTINUS, <i>Sermones ad heremitas</i> Strassburg, Antonius Chappiel pro Claudio Jaumar, ca 1493–94 Koc 340, XV.Q.803,3 Prow.: zob. Koc 896 Uwagi: Druk współprawny z Koc 896 i 1511
9.	BALTHASAR de Porta, <i>Conclusiones contra quorundam Bohemorum errores</i> Leipzig, Gregorius Boettiger, non ante 1494 Koc 373, XV.Q.866,2, Mf. 12302 Prow.: <i>F.A.S.P.C. — A. 1587</i> <i>Bibliothecae Can. Reg. Lat. S. Aug. Wrat. Ad D. V. in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris] Uwagi: druk współprawny z Koc 1512 i tekstem XVI-wiecznym
10.	BARTHOLUS de Saxoferato, <i>Tractatuli. Cum indicibus editoris ad Aristotelis: Politica et Thomae de Aquino: In VIII libris Politicorum Aristotelis</i> Leipzig, Gregorius Boettiger, 5 X 1493 Koc 440, XV.Q.1058 Prow.: <i>Ex libris Monasterij B. V. M. Wratislaviae in Arena</i> [XVI w.] <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Lat. S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
11.	<i>Breviarium Wratislaviensae. Editum mandatu Joannis IV Roth, episcopi Wratislaviensis</i> Venezia, 17 VIII 1499 Koc 674, XV.Q.87 Prow.: <i>Matheus Fleter</i> [XVI w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]

	INKUNABULEY Z WROCŁAWSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
12.	BRUNSCHWIG Hieronymus, <i>Chirurgia, germanicae</i> Augsburg, Joannes Schönsperger, XII 1497 Koc 677, XV.F.925,2, Mf. 11215 Prow.: [Na poprzedzającym druku XVI w.]: <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lateranensium S. Augustini ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Minoritten zu Neumarkt</i> [Exlibris] Uwagi: druk współprawy z tekstem XVI-wiecznym: Hans von Gersdorf, <i>Feldbuch der Wundertzney</i>, XV. F. 925,1
13.	CARACCIOLUS Robertus, <i>Sermones de laudibus sanctorum</i> Reutlingen, Michael Greyff, ca 1495 Koc 735, XV.Q.163,1, Mf. 11546, Mf. 862 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniconum Regul. Lateran. S. Augustini Wratisl. ad D. Virginem in Arena inscriptus</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris]
14.	CICERO Marcus Tullius, <i>Epistolae ad familiares. Cum commentario Hubertini clerici</i> Venezia, Baptista de Tortis, 24 V 1482 Koc 812, XV.F.671 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lat. S. Augustini Wratisl. ad D. Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris]
15.	<i>Cordiale quattuor novissimum</i> Deventer, Richardus Pafraet, 16 XII 1494 Koc 896, XV.Q.808,1, Mf. 12242 Prow.: ...[zamazana] <i>Ex libris Danielis Percae, Vicaris Maioris Ecclesiae Sancti Ioannis Wratisl. 1583</i> <i>Ex libris Monasterij B. V. Wratislaviae in Arena</i> [zamazana – XVI w.] <i>Bibliothecae Canoniconum Reg. Lat. S. Augustini Wratisl. ad D. V. in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris] Uwagi: druk współprawy z Koc 340 i 1511
16.	<i>Decisiones rotae Romanae</i> Mainz, Petrus Schoffer, 4 I 1477 Koc 953, XV.F.308 Prow.: <i>Ex libris Monasterij B. V. Wratislaviae in Arena</i> [zamazana — XVII w.] <i>Bibliothecae Canoniconum Regul. lat. S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris] Uwagi: Na przedniej karcie ochronnej zapiska: <i>Comparatus pro III marcis grossorum Wratislaviensium de pecunia quam dedit domina Veronica Melwitzynne pro subsidio anime viri sui Nicolini Melwitz Anno MCCCCLXXVIII...</i>

	INKUNABULEY Z WROCŁAWSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
17.	DIONYSIUS Cartusianus, <i>Specula omnis humanae vitae</i>. Edd. Petrus Danhauser Nürnberg, Petrus Wagner, 28 I 1495 Koc 981, XV.Q.1099, Mf. 12478 Prow.: <i>F. Georgius Christophorus Pohl Can. Reg. Wraislaviae in Arena ad B. M. V. Prof. p.t. Parochus Reichenbachensium 1645</i> <i>Cathalogo librorum Monasterij B. Mariae Virginis Wratisl. in Arena Ord. Can. Regul S. Augustini inscriptus</i> [XVII w.]
18.	<i>Formularium instrumentorum ad usum Romanae Curiae</i> Roma, Eucharius Silber, 21 I 1494 Koc 1096, XV.Q.790, Mf. 12228 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lateranensium Sancti Augustini Wraislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorbherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
19.	GAMBILIONIBUS Angelus de, <i>Lectura super institutis</i> Venezia, Andreas Calabrensis [Papiensis], 8 IV 1490 Koc 1126, XV.F.179, Mf. 14664 Prow.: <i>Ex libris Monasterij B. V. Wraislaviae in Arena</i> [XVII w.] <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lat. S. Augustini Wraislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorbherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
20.	GERARDUS de Harderwiik, <i>Commentum sex tractatum Petri Hispani et unius libri Posteriorum Aristotelis</i> Köln, Henricus Quentell, 1488 Koc 1145, XV.F.907 Prow.: <i>Iste est liber Nicolai Kytszleym</i> (XVI w.) <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lat. S. Augustini Wratisl. ad D. Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorbherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
21.	GREGORIUS IX, <i>Decretalium libri V cum glossa</i> Speyer, Petrus Drach, 28 V 1492 Koc 1245, XV.F.209 Prow.: M. P. 1576 <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lat. S. Augustini Wraislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorbherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
22.	GUILLERMUS Baufet, <i>Dialogus de septem sacramentis</i> Mainz, Jacobus Meydenbach, ca 1495 Koc 1297, XV.Q.198, Mf. 11583, Mf. 912 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lateranensium S. Augustini Wraislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVIII w.]

	INKUNABULEY Z WROCŁAWSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
	Uwagi: Kocowski przypisuje (błędnie) autorstwo tego dzieła Wilhelmowi z Owerni, biskupowi paryskiemu w latach 1228–1249
23.	JACOBUS de Gruytrode, <i>Lavacrum conscientiae</i> Leipzig, Gregorius Boettiger, ca 1495 Koc 1511, XV.Q.808,2, Mf. 12243 Prow.: zob. Koc 896 Uwagi: Druk współoprawny z Koc 896 i 340
24.	JACOBUS de Gruytrode, <i>Lavacrum conscientiae</i> (drugi egzemplarz) Leipzig, Gregorius Boettiger, ca 1495 Koc 1512, XV.Q.866,3, Mf. 12303 Prow.: zob. Koc 373 Uwagi: Druk współoprawny z Koc 373 i tekstem XVI-wiecznym
25.	JACOBUS de Voragine, <i>Sermones de sanctis</i> Augsburg, Herman Kaestlin, 10 IV 1484 Koc 1549, XV.F.406, Mf. 10946 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lateranensium S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
26.	JOANNES Chrysostomus, <i>Sermones morales XXV. — Epistola ad monachum Theodorum, lat. a Christophoro Persona</i> Roma, Gregorius Lauer, ca 1470 Koc 1591, XV.F.552, Mf. 11059 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad D. Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
27.	JOHANNES de Verdena, <i>Sermones Dormi secure de tempore et de sanctis</i> Speyer, Petrus Drach, ca 1492 Koc 1675, XV.Q.293, Mf. 11692 Prow.: <i>Bibliothecae B. V. M. in Arena Wratislaviae inscriptus</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
28.	KOELNER de Vacknel Joannes, <i>Summarium textuale et conclusiones super Sextum et Clementinas</i> Köln, Johannes Koelhoff senior, 1 VII – 7 IX 1488 Koc 1717, XV.F.514 Prow.: <i>Sigismundus Gossinger Canonicus Wratislaviensis huius libri heres. Anno Domini 1509</i> <i>Otto Russworm Wratislaviensis canonicus huius libri heres Anno domini 1514</i> <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
29.	LEONARDUS de Utino, <i>Sermones quadragesimales de legibus</i> Venezia, Franciscus Renner et Nicolaus de Francofordia, 1473 Koc 1760, XV.F.815

	INKUNABULEY Z WROCŁAWSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
	Prow.: <i>Ex libris Monasterij Beatae Virginis Wratislaviae in arena</i> [XVII w.] <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris]
30.	LINDELBACH Michael, <i>Praecepta latininitatis</i> Reutlingen, Joannes Otmar, 1486 Koc 1769, XV.Q.1124,2 Prow.: Zob. Koc 2250 Uwagi: druk współprawny z Koc 2250
31.	LOCHMAIER Michael, <i>Parochiale curatorum</i> Hagenau, Henricus Gran pro Joanne Rynman, 20 VIII 1498 Koc 1776, XV.Q.773, Mf. 12209 Prow.: <i>Ex libris Fratris Petri Finalis Canoniorum Regularium prioris Wratislaviae in Arena, communitati debitis, non proprijs</i> [XVII w.] <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris]
32.	MAINO Jason de, <i>De iure emphiteutico cum summula</i> Pavia, Franciscus Girardengus et Joannes Antonius Birreta, 17 VI 1489 Koc 1818, XV.F.269,3 Prow.: Zob. Koc 3010 Uwagi: druk współprawny z Koc 3010 i Koc 2877
33.	<i>Missale Romanum emendatum a Philippo de Rotingo</i> Venezia, Nicolaus de Francofordia 1487 Koc 1938, XV.Q.73, Mf. 11444 Prow.: <i>Ex libris Martini Gletzelij</i> 1576 <i>Anno domini 1586 die XVIII Calendis Januarij Reverendo pio et Religioso Viro Domino Paulo Henischio Priori domus Cruciferorum Nissensium dono dedit Martinus Glatzel Vicedecanus Nissensis Ecclesiae Col. SS. Joannis et Nicolai in antiqua Nissa</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris]
34.	<i>Missale Romanum</i> Venezia, Joannes Hamman pro Octaviano Scoto, 1 XII 1493 Koc 1940, XV.Q.65, Mf. 11437, Mf.776 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris]
35.	<i>Missale Wratislaviense</i> Mainz, Petrus Schoeffer, 1499 Koc 1946, XV.F.107, Mf. 14245 Prow.: <i>Bibliothecae Beatae Virginis Mariae in Arena Wratislaviae inscriptus</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris]

	INKUNABULEY Z WROCŁAWSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
36.	OVIDIUS Naso Publius, <i>Opera</i> , vol. 2 Venezia, Christophorus de Pensis, 9 XI 1498 Koc 2095, XV.F.699,2 Prow.: Zob. Koc 2110 Uwagi: druk współprawny z Koc 2110
37.	OVIDIUS Naso Publius, <i>Metamorphoseon libri. Edd. Bonus Accurius</i> Venezia, Christophorus de Pensis, 7 I 1492 Koc 2110, XV.F.699,1 Prow.: <i>Sum mej Johannis Nisseni Silesii. Amicitiae et amoris Pignus et monumentum suj reliquit spectabilis... Johannes Snelich... Viennae anno 1546</i> <i>Hermolaus Haugk</i> [XVI w.] <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris] Uwagi: druk współprawny z Koc 2095
38.	PETRUS de Harentals, <i>Expositio Psalterii</i> Köln, Conradus Winters de Homborch, 10 VIII 1480 Koc 2206, XV.F.565 Prow.: <i>Ex libris Monasterij B. Virginis Wratislaviae in Arena</i> [XVII w.] <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
39.	PHILELPHUS Franciscus, <i>Epistolarum libri XVI</i> Basel, Joannes Amerbach, non post 1488 Koc 2250, XV.Q.1124,1 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad D. Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
40	PLATINA Bartholomaeus, <i>Vitae pontificum</i> Nürnberg, Antonius Koberger, 11 VIII 1481 Koc 2299, XV.F.595, Mf. 11072 Prow.: <i>Catalogo Bibliothecae ad D. V. Mariam in Arena Wratislaviae adscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
41.	REGINALDETUS Petrus, <i>Speculum finalis retributionis</i> Basel, Jacobus Wolf de Pforzheim, 1499 Koc 2421, XV.Q.430, Mf. 11851 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad S. Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.]
42.	RICHARDUS de Sancto Victore, <i>De arca mystica</i> Basel, Joannes Amerbach, 1494 Koc 2455, XV.Q.24,2

	INKUNABULEY Z WROCŁAWSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
	Prow.: Zob. Koc 2456 Uwagi: druk współprawny z Koc 2456
43.	RICHARDUS de Sancto Victore, <i>De duodecim patriarchis</i> Basel, Joannes Amerbach, 1494 Koc 2456, XV.Q.24,1 Prow.: <i>Bibliothecae Canonorum Regularium Lateraniensium Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.]
44.	SAMUEL Rabbi (Marrocanus), <i>Epistola contra Iudaeorum errores (Rationes breves)</i> Köln, Henricus Quentell, 1499 Koc 2520, XV.Q.74, Mf. 11445 Prow.: <i>Bibliothecae Canonorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratislaviae ad D. V. in Arena inscriptus 1737 die 27 Aprilis</i>
45.	SERMONETTA Joannes, <i>Quaestiones super libros Aphorismorum Hippocratis et libros Tegni Galeni</i> Venezia, Bonetus Locatellus pro Octaviano Scoto, 31 III 1498 Koc 2582, XV.F.436, Mf. 11017 Prow.: <i>Ex libris Monasterij B. V. Wratislaviae in arena</i> [Koniec XVI w.] <i>Bibliothecae Canonorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratisl. ad D. Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
46.	SYLVATICUS Matthaeus, <i>Liber pandectarum medicinae</i> Venezia, Joannes de Colonia et Joannes Manthen, 10 X 1480 Koc 2662, XV.F.743 Prow.: <i>Emptus est praesens liber per me fratrem Michalehem Fabri Misnensem in studio veluti Erphordiensi pro vingti uinensibus et spectat ad monasterium diue Virginis Marie Wratislauie in arena. facit 1 florenum rinensem minus unouinense grosso</i> [XVI w.] <i>Bibliothecae Canonorum Regularium Lateraniensium S. Augustini Wratisl. ad D. V. in Arena inscriptus</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
47.	TURRECREMATA Joannes de, <i>Expositio in Psalterium</i> Mainz, Petrus Schoeffer, 11 IX 1474 Koc 2861, XV.F.631,2 Prow.: <i>Donum Reverendi domini Adalberti Grabaczki</i> [XVI w.] <i>Ex libris Monasterij Beatae Virginis Wratislaviae in arena</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Breslau</i> [Exlibris]
48.	UBALDIS Baldus de, <i>Lectura super quattuor libros Institutionum Justiniani</i> Pavia, Christophorus de Canibus, 1489 Koc 2877, XV.F.269,2 Prow.: zob Koc 3010 Uwagi: druk współprawny z Koc 3010 i 1818
49.	VIVIANUS, <i>Casus longi super Digesto Veteri</i> Basel, Joannes Amerbach, ca 1489–97

	INKUNABUŁY Z WROCŁAWSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
	Koc 2964, XV.F.890,1 Prow.: <i>Bibliothecae Canonicorum Regularium Lat. S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris]
50.	ZABARELLIS Franciscus de, <i>Lectura Super Clementinas</i> Venezia, Bernardinus Benalius, 23 I 1497/98 Koc 3010, XV.F.269,1 Prow.: <i>Bibliothecae Canonicorum Regularium Lat. S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII I w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris] Uwagi: druk współprawny z Koc 1818 i 2877
51.	ZABARELLIS Franciscus de, <i>Lectura Super Clementinas</i> Venezia, Bernardinus Benalius, 31 X 1499 Koc 3011, XV.F.176 Prow.: <i>Sum emptus Vienne anno 1504 per fratrem Caspar Liptnicz canonicum regularem</i> <i>Ex libris Monasterij B. V. Wratislaviae in arena</i> [XVII w.] <i>Bibliothecae Canonicorum Regularium Lat. S. Augustini Wratislaviae ad Divam Virginem in Arena inscriptus</i> [XVII I w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Breslau</i> [Exlibris]

Tabela nr 2. Inkunabuły z żagańskiego klasztoru kanoników regularnych¹⁰⁴

	INKUNABUŁY Z ŻAGAŃSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
1.	ALBUMASAR, <i>De magnis coniunctionibus et alia opera</i> . Edd. Joannes Angelus Augsburg, Erhardus Ratdolt, 31 III 1489 Koc 79, XV.Q.898, Mf. 12333 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canonicorum Regularium Sagani ad Divam Virginem 1633</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
2.	ALEXANDER de Hales, <i>Summa universae theologiae. P. 1–2. Cum carmine panegyrico et elogio tumuli pro autore</i> Nürnberg, Antonius Koberger, 1481–82 Koc 86, XV.F.247 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canonicorum Regularium Sagani ad Divam Virginem 18 Julij 1680</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
3.	ANSELMUS de Canterbury, <i>Opera</i> Basel, Joannes Amerbach, non post 1497 Koc 159, XV.Q.807, Mf. 12241

¹⁰⁴ W kolejności: autor, tytuł, miejsce wydania, wydawca, data wydania, pozycja w katalogu Kocowskiego, sygnatura BUWr oraz sygnatura mikrofilmu (jeśli istnieje), proveniencje historyczne — bez znaków powstałych po kasatach zbiorów.

	INKUNABULEY Z ŻAGAŃSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
	Prow.: <i>Frater Theoforus Mosch me emit 1515</i> <i>Conscriptus Cathalogo Canoniorum Regularium S. Augustini Sagani ad Divam Virginem</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
4.	ANTONINUS Florentinus, <i>Sermones quadragesimales et de sanctis</i> [Milano (?) post 1500 (?)] Koc 182, XV.Q.61 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canoniorum Regularium Sagani ad D. Virg. A° 1684</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
5.	ANTONINUS Florentinus, <i>Summa theologia. P. 1–4.</i> Nürnberg, Antonius Koberger, 1477–79 Koc 185, XV.F.118/I–IV Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canoniorum Regularium ad Divam Virginem Sagani 15 Julij 1680</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
6.	ANTONINUS Florentinus, <i>Summa theologia. P. 1–4.</i> Venezia, Leonardus Wild, 1480–81 Koc 190, XV.F.545/I–III Prow.: <i>Summa ista comparata est per Venerabilem Sigismundum pro tunc prepositum in Brunenbergk.</i> <i>Anno 1487</i> <i>Cathalogo inscriptus Canoniorum Regularium S. Augustini ad Divam Virginem Sagani. Anno</i> <i>1680. 17 Julij</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
7.	ARMANDUS de Belovisu, <i>De declaratione difficilium terminorum tam theologiae quam phi-</i> <i>losophiae ac logicae</i> Basel, [Michael Wenssler], 1 III 1491 Koc 259, XV.Q.20,1, Mf. 11123, Mf. 740 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canoniorum Regularium Sagani ad Divam Virginem</i> [XVIII w.] Uwagi: Fragment — tylko składka A ⁸ ; Druk współprawny z Koc 260
8.	ARMANDUS de Belovisu, <i>De declaratione difficilium terminorum tam theologiae quam phi-</i> <i>losophiae ac logicae</i> Basel, Michael Wenssler, 1 IV 1491 Koc 260, XV.Q.20,2, Mf. 11124, Mf. 740 Prow.: Zob. Koc 259 Uwagi: Defekt: brak składki A ⁸ ; Druk współprawny z Koc 259
9.	AUGUSTINUS Aurelius, <i>De civitate Dei</i> . Acced.: <i>Commentarius Thomae Waleys et Nicolai</i> <i>Trivet</i> Mainz, Petrus Schoeffer, 5 IX 1473 Koc 312, XV.F.100 Prow.: <i>Hunc librum dedit magister iohannes fabri magistro sigismundo in signum fraterni amoris</i> [XVI w.] <i>Canoniorum Regularium S. Augustini ad Divam Virginem Sagani</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]

	INKUNABULEY Z ŻAGAŃSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
10.	PSEUDO-AUGUSTINUS, <i>Sermones ad heremitas</i> . Acced.: <i>Homiliae duae</i> [Strassburg, Georgius Husner, ca 1493–94] Koc 339, XV.Q.759,1, Mf. 12194 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canoniorum Regularium S. Augustini ad Divam Virginem Sagan</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris] Uwagi: Druk współoprawny z Koc 961
11.	AVENZOVAR, <i>Tajsr fi 'l-mudiāvāt wa 't-tadbīr</i> , lat. (<i>Liber Teisir sive Rectificatio medicationis et regiminis</i>). <i>Cum Antidotario. Secundum versionem Jacobi Hebraei, traductam a Paravicio</i> . Acced.: AVERROES, <i>Kullija. (Colliget)</i> . Edd. Hieronymus Suarianus Venezia, Bonetus Locatellus pro Octaviano Scoto, 31 V 1496 Koc 357, XV.F.702, Mf. 11108 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canoniorum Regularium Sagan ad Divam Virginem</i> 1683
12.	BERNARDUS Parmensis (Bottonus), <i>Casus longi super quinquae libros decretalium</i> Lyon, Joannes Bachelier, 18 XII 1500 Koc 484, XV.Q.1114, Mf. 12483 Prow.: <i>Possesores mei sunt Canonici Regulares Monasterii Saganensis</i> [XVI w.] <i>Catalogo illorum inscriptus Anno 1680</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
13.	<i>Biblia latina</i> Venezia, Rainaldus de Novimagio [Nimwegen] et Theodorus de Reynsburch 1478 Koc 508, XV.F.795 Prow.: <i>Canoniorum Regularium Sagan</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
14.	BOETHIUS Anicius, <i>De consolatione philosophiae. Cum commentario Pseudo-Thomae de Aquino</i> . Acced.: <i>Compendiosa Consolationis resumptio</i> Hagenau, [Henricus Gran], 21 II 1491 Koc 569, XV.Q.121 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Sagan: F.F. III. 8.</i> [XVII w.]
15.	BOETHIUS Anicius, <i>De consolatione philosophiae. Cum commentario Pseudo-Thomae de Aquino</i> . Acced.: <i>Compendiosa Consolationis resumptio</i> Strassburg, [Joannes Prüss, ante 6 III 1491] Koc 571, XV.Q.143, Mf. 11520 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canoniorum Regularium Sagan ad Divam Virginem</i> 1680
16.	CARRACIOLUS Robertus, <i>Opera varia</i> Lyon, Joannes Klein, 11 I 1500 Koc 723, XV.Q.905, Mf. 12345 Prow.: <i>Friedrich Frostem ist das Buch</i> 1569 <i>Catalogo inscriptus Canoniorum Regularium Sagan ad Divam Virginem</i> 1680 <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]

	INKUNABULEY Z ŻAGAŃSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
17.	CARRACIOLUS Robertus, <i>Sermones de adventu</i> . Acced.: Bollanus Dominicus, <i>De conceptione Beatae Virginis Mariae</i> [Venezia, Joannes de Colonia et Joannes Manthen, ca 1477–78] Koc 726, XV.Q.793 Prow.: <i>Bibliotheca Canonorum Regularium Sagani. C. VIII. 5.</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
18.	CHAIMIS Bartholomaeus de, <i>Confessionale</i> [Nürnberg, Fratres Eremitarium S. Augustini], 31 V 1480 Koc 786, XV.Q.1077 Prow.: <i>Hoc Confessionale attestat et assignat dominus Henricus lerte olim mansonarius in Freinstadt monasterio et conuentuli Canonorum Regularium in Sagano</i> [XVI w.] <i>Bibliothecae Canonorum Regularium Sagani. E. V. 8.</i> [XVIII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
19.	<i>Dialogus inter clericum et militem super dignitate papali et regia</i> Köln, Henricus Quentell, [ca 1493] Koc 961, XV.Q.759,2, Mf. 12195 Prow.: <i>Cathalogo Canonorum Regularium ad Divam Virginem Sagani inscriptus</i> [XVII w.] Uwagi: Dalsze proveniencje zob. Koc 339; Druk współoprany z Koc 339.
20.	EYB Albertus de, <i>Margarita poetica</i> Nürnberg, Joannes Sensenschmidt, 2 XII 1472 Koc 1060, XV.F.706 Prow.: <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
21.	GRITSCH Joannes, <i>Quadragesimale</i> Nürnberg, Antonius Koberger, 27 II 1479 Koc 1255, XV.F.156 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canonorum Regularium Sagani ad D. Virg. anno 1680</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
22.	GRITSCH Joannes, <i>Quadragesimale</i> [Nürnberg], Antonius Koberger, 1481 Koc 1256, XV.F.461 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canonorum Regularium Sagani ad D. Virginem A° 1680</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
23.	GUIDO de Monte Rocherii, <i>Manipulus curatorum</i> Strassburg, [Martinus Flach], 10 V 1487 Koc 1266, XV.Q.872, Mf. 12310 Prow.: <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
24.	GUILLERMUS Parisiensis, <i>Postilla super Epistolas et Evangelia</i> Köln, Henricus Quentell, 1494 Koc 1312, XV.Q.927, Mf. 12369 Prow.: <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]

	INKUNABULEY Z ŻAGAŃSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
25.	HILARIUS Litomericensis, <i>Tractatus contra perfidiam aliquorum Bohemorum</i> Strassburg, [Typogr. Jordani = Georgius Husner], 15 VI 1485 Koc 1385, XV.Q.155, Mf. 11533 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniconum Regularium Sagani</i> [XVII w.]
26.	<i>Historia nova undecim milium virginum</i> [Köln, Joannes Guldenschaff], 25 V 1490 Koc 1390, XV.Q.707, Mf. 12144 Prow.: <i>Hunc librum contulit nobis dominus Jacobus organista</i> [XVI w.] <i>Catalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad Divam Virginem</i> 1683
27.	<i>Hortus sanitatis. Germanice</i> Augsburg, Joannes Schönsperger, 15 II 1488 Koc 1437, XV.F.929,1, Mf. 11218 Prow.: <i>Johann Heinrich Kronecker</i> 1708 <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
28.	<i>Expositio hymnorum cum familiari commento</i> Köln, Henricus Quentell, 5 XII 1500 Koc 1462, XV.Q.858, Mf. 12294 Prow.: <i>1547 Johannes Mgr.</i> <i>Catalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad Beatam Virginem</i> 1683 <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
29.	THOMAS a Kempis, <i>De imitatione Christi</i> Venezia, Petrus Loeslein, 1483 Koc 1471, XV.Q.917, Mf. 12357 Prow.: <i>Canoniconum Regularium S. Augustini Sagani ad D. V.</i> [XVII w.]
30.	JOANNES Gallensis, <i>Communiloquium sive Summa collationum</i> Augsburg, Antonius Sorg, 1475 Koc 1604, XV.F.787,3 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canoniconum Regularium D. Augustini ad D. Virg. Sagani</i> 15 Julij 1680 <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
31.	JOSEPHUS Flavius, <i>Opera. Latinae</i> Venezia, Albertinus Rubeus pro Octaviano Scoto et fratre eiusdem, 23 X 1499 Koc 1687, XV.F.627 Prow.: <i>Sum sui Georgij Cracovitani</i> [XVI w.] <i>Catalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad D. V. Anno</i> 1680
32.	<i>Laudes Beatae Mariae Virginis</i> Hamburg, Joannes et Thomas Borchard, 14 XI 1491 Koc 1747, XV.F.791,2 Prow.: Zob. Koc. 1792 Uwagi: druk współoprawny z Koc 1792

	INKUNABULEY Z ŻAGAŃSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
33.	LUDOLPHUS de Saxonia, <i>Expositio in Psalterium</i>. Acced.: Petrarca Franciscus, <i>Psalmi poenitentiales</i> [Speyer, Petrus Drach, post I 1491] Koc 1792, XV.F.791,1 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad Divam Virginem 16 Junij 1680</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris] Uwagi: druk współprawny z Koc 1747
34.	MAGISTRIS Joannis de, <i>Quaestiones super tota philosophia naturali</i> [Basel, Michael Wenssler, non post 25 V 1490] Koc 1811, XV.Q.1003 Prow.: <i>Gulielmus Klopffen Monacensis 1561</i> <i>Catalogo inscriptus Canoniconum Regularium ad Divam Virginem Sagani</i> [XVII w.]
35.	<i>Manuale parochialium sacerdotum</i> [Leipzig, Conradus Kachelofen, ca 1488] Koc 1849, XV.Q.757, Mf. 12191 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sancti Augustini ad Divam Virginem Sagani.</i> <i>Anno 1680 15 Julij</i>
36.	<i>Martyrologium sive Viola sanctorum</i> Nürnberg, [Conradus Zeninger], 22 IV 1486 Koc 1878, XV.Q.482, Mf. 11904 Prow.: <i>Ex libris Reverendi patris Caspari Ridigieri gard. 1647</i> <i>Canoniconum Regularium Sagani ad Divam Virginem 1683</i> Uwagi: podana cena – <i>Constat 8 flo. Polon.</i>
37.	<i>Modus legendi abbreviaturas cum aliis tractatibus iurisdicis</i> Speyer, Petrus Drach, [ca 1485] Koc 1956, XV.F.946, Mf. 11222 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad Divam Virginem 1683</i>
38.	MOLLENBECKE Petrus, <i>Tabula in libros Veteris ac Novi Testamenti Nicolai de Lyra</i> [Köln, Joannes Koelhoff senior, non ante 1480] Koc 1971, XV.F.755 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad Divam Virginem Anno 1680</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
39.	MONTAGNANA Bartholomaeus, <i>Consilia medica</i> [Venezia], Bonetus Locatellus pro Octaviano Scoto, 2 VIII 1497 Koc 1975, XV.F.1068, Mf. 11275 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad Divam Virginem 1683</i>
40.	NICOLAUS de Ausmo, <i>Supplementum Summae Pisanellae</i>. Acced.: Astetanus, <i>Canones poenitentiales</i>, Alexander de Nevo, <i>Consilia contra Judaeos foenerantes</i> Venezia, Franciscus Renner de Heilbronn, 1482 Koc 2010, XV.Q.82, Mf.792

	INKUNABULEY Z ŻAGAŃSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
	Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canonicon Regularium Sagani ad Divam Virginem Anno 1680</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
41.	NICOLAUS de Lyra, <i>Postilla super totam Bibliam cum additionibus Pauli Burgensis. P. 1-3</i> Nürnberg, Antonius Koberger, 22 I 1481 Koc 2046, XV.F.193/I-III Prow.: <i>Der schefer von der newstat der hatte meyn</i> [XV w.] <i>Postilla hec super totam Bibliam una cum textu biblie in speciali volumine nec non sermones</i> <i>Hugonis omnia arte impressoria effigiata empta sunt ex obventionibus de alma redemptoris ...</i> <i>per Venerabilem patrem dominum magistrum Sigismundum Schonknecht protunc praepositum</i> <i>Canonicon Regularium in Gruneberg...</i> [XV w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
42.	NIDER Joannes, <i>Praeceptorium divinae legis sive Expositio decalogi</i> [Köln, Joannes Guldenschaff, ca 1481] Koc 2061, XV.F.707 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canonicon Regularium Sagani ad Divam Virginem Anno 1680</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
43.	OVIDIUS Naso Publius, <i>Epistolae Heroides cum commentaris Antonii Volsci, Hubertini Clerici</i> <i>Crescentinatis et Domitii Calderini</i> Venezia, Christophorus de Pensis, 30 III 1495 Koc 2103, XV.F.666,2 Prow.: zob. Koc 2111 Uwagi: druk współprawny z 2111
44.	OVIDIUS Naso Publius, <i>Fastorum libri cum cum commentario Pauli Marsi</i> Venezia, Baptista de Tortis, 24 XII 1482 Koc 2106, XV.F.444 Prow.: <i>Canonicon Regularium Sagani ad Beatam Virginem</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
45.	OVIDIUS Naso Publius, <i>Metamorphoseon libri XV cum commentario Raphaelis Regii</i> Venezia, Bernardinus Benalius, [5 IX 1493] Koc 2111, XV.F.666,1 Prow.: <i>Cathalogo inscriptus Canonicon Regularium Sagani ad Divam Virginem 1683</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris] Uwagi: druk współprawny z Koc 2103
46.	PEREGRINUS, <i>Sermones de tempore et de sanctis</i> [Strassburg, Joannes Prüss], 1493 Koc 2163, XV.Q.660 Prow.: <i>Liber iste pertinet Fratri Martino Jacobi</i> <i>Canonicon Regularium S. August. ad D. V. Sagani</i> [XVII w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
47.	PETRUS de Alliaco, <i>Tractatus et sermones</i> [Bruxelles, Fratres vitae communis, non post 1483]

	INKUNABULEY Z ŻAGAŃSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
	Koc 2192, XV.F.1104, Mf. 10937 Prow.: <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
48.	<i>Pharetra, auctoritates et dicta doctorum, philosophorum et poetarum continens</i> [Köln, Conradus Winters de Homborch, ante 20 IX 1479] Koc 2237, XV.F.276 Prow.: <i>Primus Martinus Abbas</i> [XV w.] <i>Cathalogo inscriptus Canoniconum Regularium S. Augustini ad D. V. Sagani. Anno 1680. 15 Juij</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
49.	PIRO Henricus de, <i>Super institutiones</i> [Köln, Conradus Winters de Homborch, ca 1482] Koc 2267, XV.F.457 Prow.: <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
50.	PLINIUS Caius Secundus, <i>Historia naturalis</i> Venezia, Thomas de Blavis, 3 XI 1491 Koc 2321, XV.F.835, Mf. 11172 Prow.: <i>1496. dominus Paulus de ... [wytarte] ludo dedit</i> <i>Catalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad D. Virdinem.</i> [XVIII w.]
51.	RAINERIUS de Pisis, <i>Pantheologia seu Summa universae theologiae</i> Nürnberg, Joannes Sensenschmidt et Henricus Kefer, 8 IV 1473 Koc 2402, XV.F.274/I-II Prow.: <i>Martinus Abbas</i> [XV w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
52.	RAINERIUS de Pisis, <i>Pantheologia seu Summa universae theologiae</i> Nürnberg, Antonius Koberger, 12 II 1477 Koc 2406, XV.F.88/I-II Prow.: <i>Summa ista Pantheologiae una cum sermonibus Bonaventure Comparata est per Venerabilem Magistrum Sigismundum Schonknecht prepositum Canoniconum Regularium in Gruneberg de obventionibus anniversariorum Margarethe pirszemerne et in stybot</i> [?] Anno domini 1481 <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]
53.	REUCHLIN Joannes, <i>Vocabularium breuiloquus</i> Köln, [Henricus Quentell], 1486 Koc 2443, XV.F.854 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad D. Virginem</i> [XVIII w.]
54.	SPIERA Ambrosius de, <i>Quadragesimale de floribus sapientiae per Marcum Venetum emendatum</i> Venezia, Gabriel de Grassis, 11 IV 1485 Koc 2608, XV.Q.1082 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canoniconum Regularium Sagani ad Divam Virginem</i> 1683 <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorberrn zu Sagan</i> [Exlibris]

	INKUNABULEY Z ŻAGAŃSKIEGO KLASZTORU KANONIKÓW REGULARNYCH — OPIS SKRÓCONY
55.	SPRENGER Jacobus et Institoris Henricus, <i>Malleus maleficarum</i> Nürnberg, Antonius Koberger, 17 III 1494 Koc 2616, XV.Q.1134 Prow.: <i>Catalogo inscriptus Canoniorum Regularium Sagani ad Divam Virginem 1680</i>
56.	THOMAS de Aquino, <i>Scriptum super tertio libro Sententiarum</i> Köln, Joannes Koelhoff senior, 1476 Koc 2741, XV.F.1016 Prow.: <i>Scriptum beati thomae super 3° Sententiarum Magistri Erasmi mewerer de Wratislauia Pro fratribus et monasterio canonicum regularium in Sagano deputavit hunc librum praefatus magister Erasmus post suum ex isto decessum 1501. Hunc librum deputavit nobis venerabilis vir Magister Erasmus Mewrer olim praedicator Ecclesiae S. Elisabet in Wratislavia qui obiit Anno domini millesimo quingentesimo secundo feria quinta sub octavis pasche que fuit ultima dies Marcij. Orate deum pro eo.</i> <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium ad Divam Virginem Sagani</i> [XVI w.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
57.	THOMAS de Aquino, <i>Scriptum super quarto libro Sententiarum</i> Köln, Henricus Quentell, 2 II 1480 Koc 2745, XV.F.225 Prow.: <i>Pro loco et monasterio fratrum canonicorum regularium in Sagano deputavit praefatus magister Erasmus Mewrer de Wratislavia hunc librum post mortem suam 1501. [inna ręka]: Hunc librum dederunt nobis executores venerabilis viri Magistri Erasmi Mewrer quondam praedicatoris Ecclesiae Sancte Elizabet in Wratislauia. Qui obiit anno domini Millesimo quingentesimo secundo feria quinta infra octavas pasche, que fuit ultima dies Martij. Orate deum pro eo</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
58.	TRITHEMIUS Joannes, <i>De statu et ruina monastici ordinis S. Benedicti</i> [Leipzig, Martinus Landsberg, post 28 IV 1493] Koc 2829, XV.Q.911,2, Mf. 12350 Prow.: <i>Bibliothecae Canoniorum Regularium Sagani ad D. Virginem</i> [1683 r.] <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]
59.	<i>Vocabularius iuris utriusque</i> Nürnberg, Antonius Koberger, 1 VII 1496 Koc 2983, XV.Q.709, Mf. 12147 Prow.: <i>F.G. [15]66</i> <i>Canoniorum Regularium Sagani ad Divam Virginem 1683</i> <i>Aus der Bibliothek der Augustiner Chorherrn zu Sagan</i> [Exlibris]

Tabela nr 3. Nakładcy

NAKŁADCY		
Miasto	Pozycje w katalogu Kocowskiego	Liczba druków
Augsburg Herman Kaestlin	1549	1

NAKLADCY		
Erhardus Ratdolt	79	1
Antonius Sorg	1604	1
Joannes Schönsperger	677, 1437	2
		5
Bazylea		
Joannes Amerbach	159, 2250, 2455, 2456, 2964	5
Michael Wenssler	259, 260, 1811	3
Jacobus Wolf de Pforzheim	2421	1
		9
Bruksela		
Fratres vitae communis	2192	1
Deventer		
Richardus Pafraet	896	1
Hagenau		
Henricus Gran	569, 1776	2
Hamburg		
Joannes & Thomas Borchard	1747	1
Kolonia		
Joannes Guldenschaf	46, 1390, 2061	3
Johannes Koelhoff senior	1717, 1971, 2741	3
Henricus Quentell	4, 961, 1145, 1312, 1462, 2443,	8
Conradus Winters de Homborch	2520, 2745	3
	2206, 2237, 2267	17
Lion		
Joannes Bachelier	484	1
Joannes Klein	723	1
		2
Lipsk		
Gregorius Boettinger	373, 440, 1511, 1512	4
Conradus Kachelofen	131, 1849	2
Martinus Landsberg	2829	1
		7
Mediolan		
Antoninus Florentinus (?)	182, 183	2
Moguncja		
Jacobus Meydenbach	1297	1
Petrus Schoffer	312, 953, 1946, 2861	4
		5
Norymberga		
Antonius Koberger	86, 185, 1255, 1256, 2046,	9
Fratres eremitarium Sancti Augustini	2299, 2406, 2616, 2983	1
Joannes Sensenschmidt	786	2
Petrus Wagner	1060, 2402	1
Conradus Zeninger	981	1
	1878	14

NAKLADCY		
Reutlingen Michael Greyff	735	1
Joannes Otmar	1769	1 2
Rzym Georgius Lauer Eucharius Silber	1591 1096	1 1 2
Spira Petrus Drach	1245, 1675, 1792, 1956	4
Strasburg Antonius Chappiel (pro Claudio Jaumar) Martinus Flach Joannes Grüninger Georgius Husner Joannes Prüss	340 1266 205 339, 1385 571, 2163	1 1 1 2 2 7
Wenecja (?) Bernardinus Benalius Thomas de Blavis Dionysius Bertochus Andreas Calabrensis Joannes de Colonia & Joannes Manthen Nicolaus de Francofordia Gabriel de Grassis Joannes Hamman (pro Octaviano Scoto) Bonetus Locatellus (pro Octaviano Scoto) Petrus Loeslein Rainaldus de Novimagio & Theodorus de Reynsburch Peregrinus Pasquale Christophorus de Pensis Franciscus Renner Franciscus Renner & Nicolaus de Francofordia Albertinus Rubeus (pro Octaviano Scoto) Baptista de Tortis Leonardus Wild	674 2111, 3010, 3011 2321 307 1126 726, 2662 1938 2608 1940 357, 1975, 2582 1471 508 308 2095, 2103, 2110 2010 1760 1687 812, 2106 190	3 1 1 1 2 1 1 1 3 1 1 3 1 1 2 1 2 1 27